

Někteří lidé považují název „Západní Indie“ za zvětšení Janovanovy chyby. Představuje však hlavně připomínku počátku jedné z největších hospodářských a mocenských transformací v dějinách lidstva. První záblesk éry dominance Západu. Úplně přesně řečeno dominance globální, neboť právě Kolumbus otevřel cestu k obeplutí Země, která přinese praktický důkaz, že svět je kulatý.

Z hlediska fyzicko-geografického byla naše planeta taková odjakživa, ale z hlediska schopnosti lidí efektivně komunikovat se „zakulatila“ až v 16. století. Ve chvíli, kdy si první Evropané tuto schopnost osvojili, stala se možnost komunikovat v globálním rozměru jedním z fenoménů, kterým Západ navždy poznamenal dějiny lidstva.

Abychom dokázali nahlédnout, o jak zásadní změnu šlo a proč se vůbec Evropané „do Indie“ snažili dostat, je třeba nejprve pochopit, jak komunikace probíhala předtím a jakou roli v tehdejší světě hrál islám.

Už stovky let předtím, než se Portugalci a Španělé poprvé vydali na širý Atlantik, byla dnešní Evropa součástí výrazně širšího geografického a kulturně-civilizačního celku. Přesný název nemá, ale to neznamená, že jej nelze vymezit.

Začíná pohořím Ural na východě – na místě, kam „přirozeně“ umístíme hranici Evropy.

— Ponechme stranou, že tady se hranice kontinentu objevila teprve v 18. století. Do té doby ležela tam, kam ji umístili Řekové a kde ji nechali i Římané, tedy na řece Tanais, kterou dnes známe jako Don. Teprve v 18. století došlo ke změně. Jejím autorem byl Philipp

Johan von Strahlenberg, švédský důstojník a geograf německého původu. Během tzv. velké severní války (1700–1721) padl po bitvě u Poltavy (1709) do ruského zajetí a byl poslán na Sibiř. V Tobolsku (1711–1721) se začal věnovat geografii Sibiře a pustil se do tvorby mapy Ruska. Po návratu do Stockholmu vydal roku 1730 své hlavní dílo *Severní a východní části Evropy a Asie*, ve kterém navrhl jako hranici mezi Evropou a Asií Ural. Za vlády Kateřiny Veliké (1762–1796) začal být Ural považován za hranici mezi kontinenty v Rusku. Díky tomuto kroku se výrazně větší část někdejšího Ruského carství ocitla geograficky v Evropě.

Na severu tvoří jeho hranici vody Severního ledového oceánu, na západě Atlantik. Na jihu potom nenalezneme vodu, ale písek.

Od západoafrického pobřeží se přes celou šířku Afriky, téměř pět tisíc kilometrů, až ke břehům Rudého moře táhne poušť. Ponecháme-li stranou rozptýlené oázy, dařilo se lidem na tomto rozsáhlém území především v úzkém pobřežním pruhu kolem jižního okraje Středomořího moře a údolí Nilu.

Na opačné straně Rudého moře leží další rozlehlý pouštní region. Arabský poloostrov z jihu omývají vlny Arabského moře a z východu Arabského (Perského) zálivu. Na protilehlém břehu najdeme jednu z nejmohutnějších přírodních „pevností“ – Íránskou vysočinu.¹

Na jih od Uralu, ze kterého jsme vyšli, a na sever od Íránské vysočiny, kde jsme okružní jízdu ukončili, leží Kaspické moře.

Mezi jeho severním pobřežím a Uralem se až k Dunaji rozprostírá Pontsko-kaspická step. Tato součást „Velké (eurasijské) stepi“ představovala po staletí přirozenou „vstupní bránu“ pro asijské kočovníky – lhostejno, zda Skyty, Huny, Tatary, či Mongoly –, kteří tudy postupovali při svých ničivých nájezdech do Evropy.² Šlo tehdy o jediné místo, odkud k nám mohlo rychle proniknout velké množství lidí a svou mocí změnit panující poměry (McEvedy: 1992).

Možná se teď čtenář zamýšlí nad tím, proč je podstatné věnovat v textu zaměřeném na moře a oceány pozornost očividně vnitrozemskému regionu. Ovšem mobilita a schopnost účinně použít sílu na velkou vzdálenost – tedy fenomén tzv. *power projection* – jsou důležitou součástí našeho příběhu.

¹ V o něco rozlehlejšímu prostoru, než v jakém leží moderní Írán.

² Pokud mířili na Střední či Blízký východ, museli o něco dříve odbočit na jih.